

НАСЛІДКИ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ДЛЯ ДИТИНИ

I. Позбавлення батьківських прав одного з батьків: дитина залишається жити з другим із батьків.

Суд може прийняти рішення про виселення того з батьків, хто позбавлений батьківських прав, з житла, в якому він проживає з дитиною, якщо у нього є інше житло, або примусово поділити житло чи зобов'язати здійснити його примусовий обмін.

II. Позбавлення батьківських прав обох батьків: дитина передається під опіку органам опіки та піклування.

Ці органи вирішують, яким особам або установам слід передати дитину на виховання: призначають опікуна (піклувальника) або, залежно від віку та стану здоров'я, віддають дитину до дитячого будинку, сімейного дитячого будинку, школи-інтернату.

Дитина може бути передана на виховання бабусі та дідусю, повнолітнім брату чи сестрі, іншим родичам дитини, мачусі, вітчиму, які виявили таке бажання та звернулися з відповідною заявою.

ЧИ МОЖЕ МАТИ АБО БАТЬКО, ЯКІ ПОЗБАВЛЕНІ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ, БАЧИТИСЯ З ДИТИНОЮ?

Мати та батько, позбавлені батьківських прав, **мають право бачитися з дитиною з дозволу суду.**

З цією метою необхідно подати до суду відповідну заяву про надання їм права на побачення.

Розглядаючи заяву, суд перевіряє, чи не завдасть шкоди життю, здоров'ю та моральному вихованню дитини такі побачення та **може дозволити разові або періодичні побачення з дитиною за умови присутності іншої особи.**

ЯК ПОНОВИТИ БАТЬКІВСЬКІ ПРАВА?

Мати чи батько, які були позбавлені батьківських прав, **мають право їх поновити в судовому порядку.**

НОРМАТИВНА БАЗА

- + Сімейний кодекс України
- + Цивільний процесуальний кодекс України
- + Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 березня 2007 року № 3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав»

Найближчий місцевий центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги / бюро правової допомоги

Дізнатися адреси центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги / бюро правової допомоги

ЄДИНИЙ КОНТАКТ-ЦЕНТР
[0 800 213 103]

цілодобово • безкоштовно у межах України

[www.legalaid.gov.ua]

БЕЗОПЛАТНА
ПРАВОВА
ДОПОМОГА

**ПОЗБАВЛЕННЯ
БАТЬКІВСЬКИХ
ПРАВ:
підстави та порядок
розгляду**

БЕЗОПЛАТНА
ПРАВОВА
ДОПОМОГА

Координаційний
центр з надання
правової допомоги

МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

ПРОЕКТ «ДОСТУПНА ТА ЯКІСНА
ПРАВОВА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ»

Canada

ПІДСТАВИ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ

Батьки (мати чи батько) можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо вони:

не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я і протягом 6 місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування (без поважної причини);

ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини (тобто, свідомо та умисно не піклуються про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, підготовку до самостійного життя, не забезпечують необхідного харчування, медичного догляду, не спілкуються з дитиною в необхідному обсязі, не створюють умов для отримання нею освіти тощо);

жорстоко поводяться з дитиною (застосовують фізичне або психічне насильство, недопустимі методи виховання, принижують людську гідність дитини тощо);

є хронічними алкоголіками або наркоманами (ці факти мають бути підтверджені відповідними медичними висновками);

вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини (наприклад, залучають її до непосильної праці, заняття проституцією чи злочинною діяльністю), примушують її до жебракування та бродяжництва;

засуджені за вчинення умисного **кримінального правопорушення щодо дитини**.

ХТО НЕ МОЖЕ БУТИ ПОЗБАВЛЕНИЙ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ?

Підстави для позбавлення батьківських прав **відсутні при вчиненні злочину батьками з необережності** (наприклад, випадкове заподіяння шкоди здоров'ю дитини під час гри, при домашніх роботах тощо).

Не може бути позбавлена батьківських прав особа, яка **не виконує своїх батьківських обов'язків внаслідок душевної хвороби, недоумства, тривалого відрядження, утворення перешкод** з боку іншого з батьків, з яким проживає дитина.

ВАЖЛИВО! Особа, позбавлена батьківських прав, **не звільняється від обов'язку щодо утримання** дитини. Крім того, одночасно з позбавленням батьківських прав суд може вирішити питання про стягнення аліментів на дитину з боку такого батька (матері).

ПОРЯДОК ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ

Позбавлення батьківських прав допускається тільки лише щодо дітей, які не досягли 18 років.

Для позбавлення батьківських прав необхідно вчинити такі дії:

[1]

ВСТАНОВИТИ, ЩО ОСОБА СВІДОМО ПОРУШУЄ БАТЬКІВСЬКІ ОБОВ'ЯЗКИ, злісно не виконує вимог та рекомендацій органів опіки і піклування, служб у справах неповнолітніх, навмисно ухиляється від лікування (хронічні алкоголіки, наркомани, токсикомани)

[2]

ЗВЕРНУТИСЬ ДО ОРГАНУ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ

з тим, щоб отримати висновок щодо умов життя і виховання дитини, поведінки батьків, їх взаємин із дітьми та ставлення до виконання своїх батьківських обов'язків

[3]

ЗВЕРНУТИСЬ ДО СУДУ

з позовною заявою про позбавлення батьківських прав

ХТО МОЖЕ ЗВЕРНУТИСЯ ДО СУДУ?

Суд розглядає справи про позбавлення батьківських прав за позовною заявою:

одного із батьків, опікуна, піклувальника, особи, в сім'ї якої проживає дитина

закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, в якому дитина перебуває

органу опіки та піклування

прокурора

самої дитини, яка досягла чотирнадцяти років

Справи про позбавлення батьківських прав батька чи матері за загальним правилом розглядає місцевий суд за місцем реєстрації/проживання того з батьків, якого хочуть позбавити прав.

ВАРТІСТЬ: за подання позову немайнового характеру особою сплачується **судовий збір у розмірі 0,4 прожиткового мінімуму для працездатних осіб** (відповідно до підпункту 2 пункту 1 частини другої статті 4 Закону України «Про судовий збір»).

При розгляді судом справи обов'язковою є участь органу опіки та піклування, який подає суду письмовий висновок щодо обставин справи. При цьому, такий висновок не є обов'язковим для суду і він може не погодитися з ним, якщо вважатиме, що він є недостатньо обґрунтованим чи суперечить інтересам дитини.

НАСЛІДКИ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ДЛЯ БАТЬКА (МАТЕРІ)

Мати чи батько, яких було позбавлено батьківських прав, **втрачають свої права щодо дитини, які за загальним правилом належать їм як батькам за фактом спорідненості з нею**, а саме:

1) втрачають **особисті немайнові права** щодо дитини (наприклад, право вирішувати питання виховання дитини та навіть вільно спілкуватися з нею, право давати дозвіл на зміну дитиною свого прізвища чи імені, право визначати місце проживання дитини та дозволяти чи забороняти її виїзд за кордон тощо), а також звільняються від обов'язків щодо її виховання;

2) **перестають бути законним представником** дитини (не можуть як раніше представляти без окремої довіреності її інтереси в судах чи інших органах тощо);

3) втрачають **права на будь-які пільги** та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) **не можуть бути усиновлювачем**, опікуном та піклувальником (тобто не зможуть усиновити іншу дитину);

5) **не можуть одержати в майбутньому тих майнових прав**, пов'язаних із батьківством, які вони могли б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника тощо);

6) **втрачають інші права**, засновані на спорідненості з дитиною (наприклад, їхня дитина може бути усиновлена без їх згоди як батьків);

7) **втрачають право на спадкування** після дитини (крім випадків, коли їх спадкування передбачене заповітом дитини).